

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Honorati Fabri, Societatis Jesu Theologi,
Apologeticus Doctrinæ Moralis Eiusdem Societatis**

Fabri, Honoré

Coloniæ Agrippinæ, MDCLXXII

Instituitur accurata comparatio periculi inter opiniones strictas, & largas,
tutiores, & minùs tutas.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94565](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94565)

& doctis, quidquid sit de reliquo. Reputat ergo sufficientem ad certitudinem moralem, adeoque ad recedendum tuta conscientia a tutiori, auctoritatem vitorum proborum, & doctorum, siue magis, siue minus talium, siue pauciorum, siue plurium, cum hoc disceptem penitus non habeat. Constat igitur eandem, & auctoritatem respectivè sufficere, & requiri apud Cajetanum ad certitudinem moralem, & per se, & per accidens, quæ apud nos itidem respectivè sufficit ad veram probabilitatem, tum ab intrinsicè, tum ab extrinsecò: Ergo certitudo moralis Cajetani est convertibilis reipsa, & prorsus eadem cum nostra vera probabilitate: atque ita censet, & exponit Scholiastes ejus Gaugricus Hispanus ibidem in editione Duacensi an. 1613, necnon M. Labbat. 3. Theol. disp. 4. dub. 7. §. 3. Ubi paulo post, ut hoc obiter notem, refert, per auctores nostræ sententiæ licitum esse usum opinionis minus tute adversus probabiliorem agnitam, ut talem. Quam tamen positam particulam posuit de suo, nec reperit apud eos auctores, atque impugnata à nobis fuit superius ex professo, ab art. 152. ad art. 162.

ART. CCXI. Clarius de more, ac distinctis, quam Cajetanus, tradit eandem doctrinam Sylvestri, & quatenus ambo isti insignes Doctores fuere Synchoni, & ejusmodi Ordinis, utriuslibet certus potest haberi loco glossæ, seu commentarii respectu alterius quoad significationem vocum. Igitur Sylvester, ver. *Opinio*, præfert imprimis declarationem opinionis ex D. Thom. quam, & nos retulimus, ac expendimus supra, & dicit opinionem esse, cum intellectus assentit alicui, non quia sufficienter moveatur ab objecto proprio, sed per quandam electionem voluntarie declinans in unam partem magis, quam in aliam, idque cum dubitatione, & formidine alterius partis. Et rursus: *Opinio* verò, ait verbis suis, neque evidentiam, neque certitudinem habet; sed credulitatem fundatam in humana ratione insufficienti ratione, & non concludente necessario, sed probabiliter pro una parte, & non pro alia. Deinde proponit questionem primam: *Vtrum auditores diversorum Magistrorum tenentium diversas opiniones, quarum scilicet altera necessarium est falsa, excusentur, si sequantur opiniones suorum Magistrorum?* Circa quod refert, & amplectitur doctrinam D. Thom. & Antonini, quam superius constitit nobis omnino favere; de D. Thom. art. 162. & de D. Antonino, art. 165. Cumque D. Antonin. & alios graves auctores, re, & verbis ipsi consentientes concitasset, quoad rem ipsam, cum quibusdam aliis, qui videri poterant dissentiri; superaddit demum de suo hæc omnia, ut veram de re proposita sententiam, & prædictorum omnium Doctorum, & suam exponat clarissimè. Et hoc intellige non solum, quando quis facit, quod in se est, ut intelligat veritatem: quia talis etiam in manifestè determinatis excusaretur, cum laborat ignorantia pro tunc invincibili. sed etiam cum quis in affectione ad suum Doctorem judicat probabiliter, ut sibi videtur, esse verum, quod est falsum. Nec obstat, quod in dubiis tutior pars est eligenda de sponsione. Quia non est in dubio, qui probabilibus rationibus flectitur ad unam partem. Nec quod incertum dimittendum sit, & certum tenendum; de Penit. disp. 7. si quis. Quia tenet iste certum sibi moraliter, cum in moralibus sufficiat certitudo ex probabilibus secundum Philosophum 1. Ethic. Unde si Ioachim tenet contra fidem de Summa Trinit. Damnamus. Et non fuit hereticus, quia talis articulus nondum erat per Ecclesiam damnatus, multò magis excusatur se-

quens opinionem Doctoris non reprobam cum voluntate non adherendi, si vera non appareret. Faciunt hæc usque ad eò manifestè pro nobis, & pro convertibilitate, atque reali identitate moralis, apud insignem istum Moralistam, & consequenter apud Cajetanum, certitudinis cum vera apud nos probabilitate, ut temporis iacturam facturus essem prorsus prodigam, ac inutilem, si Lectori meo molestus amplius esse vellem singulas resolutionis hujus partes cum singulis assertionis nostræ partibus componendo. Faciet id facile prudens Lector, si placeat singula seorsim, & coherentiam omnium ferò, ac sincerè considerare. Faciet verò facilius, si advertat istam ejusdem Sylvestri causalem, ver. *Probabile*. Et secundum Cancellarium, ait, quod sic est probabile, dicitur certum moraliter. Quia certitudo moralis non contingit ex evidentia demonstrationis, sed ex conjecturis probabilibus, grossis, & figuratibus. Quæ retulimus ex Sylvestro; vide etiam, si placet in paulò anteriori Sum. Ang. ver. *Opinio*. Adde, quoad Cajetanum, indicium minimè contemnendum, quatenus totum suum de opinione, deque usu opinionis discursum claudit hac periodo: *Non enim exigit Deus ab homine plusquam conditio hominis habet, quia divina sapientia disponit omnia suaviter*. Qualia tanè auctores nostræ sententiæ soliti sunt pro se passim usurpare, & nos paulò prius spontè usurpabamus; Eadem verò minus congruunt trudentibus ad inferos, quicumque in re gravi deserunt tutiora, ac rigidiora absque majori in contrarium probabilitate, & quin de hoc probabilitatis excessu prævidetur certitudo, ideoque auctores hujusce sententiæ usurpare pro se talia minimè solent.

ART. CCXII. Ex iis itaque omnibus apparet non esse de conceptu prudentiæ humanæ, certitudinem simpliciter, seu infallibilitatem, totalem quoad ullam cognitionem directam objecti eligibilis, ipsiusque electionis; solumque actum ultimò præceptivum ejusmodi certitudine universaliter gaudere, quatenus reflectitur supra cognitionem directam, de honestate objecti, vel omnino certam, vel saltem verè probabilem, aut ut alii loquuntur, moraliter certam; ac demum obligationem vitandi periculum, transgrediendi legem Dei, quod imminet formaliter, ex qualitate præviæ cognitionis directæ, solum vigere, ac urgere sub cognitione, vel dubia propriè, ac strictè, vel leviter fundata, atque improbabili, seu non probabili de honestate eligibilis, & quod electio nò sit peccaminosa, uti quoad singulas partes expositum hucusque est, & videtur sufficienter, efficaciterque confirmatum. Verùm recedere minimè debeo ab isto discursu sub orto ex periculo transgrediendi legem Dei sub directione opinionis probabilis, quin expendam, & mittam in bilancem momentum hujusce periculi in doctrinis, & in operationibus, necnon necessitatem, atque obligationem seriè, ac vigilis præcautionis quoad utraque. Inde enim plurimum, ut spero roboris accedet doctrinæ hucusque, à nobis propugnata; & fiet, ut veluti aspersa, frigida in tepefcat, si non & frigeat, penitusque deponatur ardor ille vehemens nonnullorum ex Adversariis nostris.

Instituitur comparatio periculi inter opiniones strictas, & largas, vulgò tutiores, & minus tutas.

ART. CCXIII. **D**ignum principio est, quod altè insigatur animo, semperque

perque præ oculis habeatur in controversiis, & de-
fectu doctrinarum, documentum pulchrum, & soli-
dum D. Bonavent. tom. 7. art. 7. cuius alterius illi sup-
paris, lib. 1. comp. Theol. cap. 52. Cavenda est conscientia ni-
mis larga, & nimis stricta. Nam prima generat præsum-
ptionem, secunda desperationem. Item prima dicit se-
pe malum bonum, secunda è contra bonum malum. Item
prima sepe salvat damnandum, secunda contra damnat
salvandum. Hinc sequitur opiniones tutiores ex
parte objecti, hoc est assertivas obligationis in
conscientia, ideoque strictiores, eo ipso esse tan-
tumdem periculosas, tum ex parte effectus, quem
apta sunt inducere, tum formaliter, & secundum se.
Quia omnis opinio est exposita periculo falsitatis;
atque in opinione tutiori ex parte objecti, hoc peri-
culum est conjunctum, ex textu adducto, cum peri-
culo generandi desperationem, dicendi malum esse,
quod bonum est, & damnandi eum, qui alioqui sal-
vandus erat. Qui enim affirmat obligationem
aliquam ultra eas omnes obligationes, quas reipsa
imponunt leges, quod est proprium opinionis tutio-
ris, seu strictioris falsæ, impellit eatenus ad despera-
tionem juxta illud: Alligant onera gravia, & importa-
bilia. Tale namque onus est, quod superadditur oneri,
quale ex iudicio, & sapientia Legislatoris est iuste
proportionatum totis viribus subditorum. Idem
consequenter sepe damnat salvandum. Quia expo-
nit speciali periculo damnationis eum etiam, qui alio-
qui salvandus erat, utpote succumbentem oneri
præcisè propter pondus superadditum toti iusto
ponderi. Quod autem ab eodem dicatur malum
esse, quod bonum est, atque subtrahat, quantum est
de se, liberæ hominum facultati, quod Deus eidem
amanter concedit, ex se spontè patet. Quia in hoc
formaliter consistit falsitas opinionis strictioris, seu
ut vulgò dicitur, tutioris. Verum igitur est, quod in-
ferebamus, opiniones strictiores, easdemque vulgò
dictas tutiores esse tantumdem periculosas, & se-
cundum se, & quoad effectum suum, ita ut quo stri-
ctiores sunt, eo sint periculosiores.

ART. CCXIV. Adde opiniones strictas esse pe-
riculosiores, seu expositas periculo majoris mali,
quam opiniones largas. Quia cum ambæ, ex quo opi-
niones sunt, subiacent aquali periculo falsitatis ex ge-
nere suo; periculo falsitatis strictarum inest peri-
culum majoris ulterioris mali, quam periculo falsi-
tatis largarum. Quia desperatio, quam inducit
falsitas opinionis strictæ, est magis nociva, quam
præsumptio, quam inducit falsitas opinionis lar-
gæ, uti perspicui facillè potest ex doctrina D. Thom.
de magnitudine malitiæ desperationis 2. 2. quæst.
20. art. 3. ubi inter alia inducit glossam ad illud Prov.
24. si desperaveris lassus, &c. dicentem: Nil est execrabi-
lius desperatione, quam qui habet, & in generalibus huius
vitæ laboribus, & quod peius est, in fidei certamine
constantiam perdit; inducit, & axioma Ildori, lib.
2. de sum. bono, cap. 14. Perpetrare flagitium aliquod
mors anima est; sed desperare est descendere in infer-
num. Detentius similiter est damnare alioqui sal-
vandam, quam salvare alioqui damnandam. Quia
damnans salvandum videtur magis recedere ab in-
dole, & voluntate Dei, qui vult omnes homines sal-
vos fieri, & non vult mortem peccatoris. Nec deest
ratio suadens detentius esse, quod bonum est, quam è
converso. Quia bonitas cuiusvis boni moralis pro-
dest magis, quam noceat malitia opposita. Mensura
enim bonitatis omnis, & malitiæ moralis, quatenus
utilis, & nociva, est ultimus terminus, ad quem
utraque perducit, nempe felicitas æterna, & æterna

infelicitas. Felicitas autem æterna productiva
quam noceat æterna infelicitas, uti demonstratum
à me fuit, lib. 1. Curs. Theol. quæst. 35. art. 4. Ubi etiam
art. 7. inveni es illationem circa hoc punctum præ-
sens. Ergo falsitas negativa boni moralis, seu dicens
malum esse, quod bonum est, est intensior, quam fa-
litas negativa mali moralis, seu dicens bonum esse,
quod malum est.

ART. CCXV. Exiis, quæ quidem requirunt
vigilem, nec præproperum calculatorem, apparet
ratio, ob quam Apostolus locis, quæ retuli, art. 7. ob-
testatur doctrinas stringentes nimium, hoc est, di-
ctas, simulque falsas, tanta cum vehementia rebi. E-
vangeliis, quantam nullibi reperitur adhibita
adversus ullas nimis largas, hoc est, largas, simul-
que falsas. Subtextui autem idem similia et Augu-
stino, ex sacris Canonibus, & quod caput est, et
Christo Domino. Eadem ratione D. Thom. locum
periculum doctrinæ non solum nimis largæ, sed etiam
nimis strictæ, nec minus illud, quam illud præ-
sertim, dum agitur de peccato mortali. Audiat
quod. 9. art. 15. Omnis questio, in qua de peccato mortali
quæritur, nisi expressè veritas habeatur, periculo de-
terminatur. Quia error, quo non creditur esse pec-
catum mortale, quod est peccatum mortale, cum quantum
non excusat à toto, licet forte à tanto. Error vero, qui
creditur esse mortale, quod non est mortale, ex consequenti
ligat ad peccatum mortale. Præcipue autem pericu-
lum est, ubi veritas ambigua est, quod in hac quæstione au-
dit. Veram intelligentiam huius testimonii quod
excusationem non à toto, sed à tanto habemus, art.
15. post med. ex D. Antonino ibi relato, eandemque
stabilimus ex pso D. Thom. art. 162. Atque eandem
intelligentiam invaluit communiter apud Theolo-
g. s. De cætero eundem errorem opinandi pro utri-
bet parte in quæstione de peccato mortali man-
testat S. Doctor, opusc. 73. art. 10. Ex his multis, quæ plura
hac in re imitantur accipere paucos, qui imita-
gantur cursui nostro fundato in D. Bonavent. Cate-
ch. in 4. dist. 15. quæst. 3. art. 2. corol. 1. inter alia præ-
eo scopo, hæc habet incautum est, & malum asserere
aliquid esse peccatum mortale, quando eo præ-
sufficiens auctoritate, vel evidenti ratione. Similia
ver. Clericus, num. 11. in fine. Quia igitur sunt opi-
niones diverſæ, judicare de mortali est periculosum. Sicut
tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 1. cap. 4. num. 8. Affirmatum
non est peccatum mortale, nisi ubi ratio, aut lex argu-
at. Idemque dicit tract. 3. de charit. dist. 7. sect. 3. in p-
nem. Aliquantò fortius Arag. 2. 2. quæst. 83. art. 2.
tit. 3. corol. 3. Certè videtur durum, & à Christiana
charitate alienum, mittere aliquem in infernum, &
discere, quod peccet mortaliter, sine evidenti, & certa
ratione. Præjueat his Venerabilis Cancellarius do-
ctrina, & pietas et clarus, ac valde celebris Joan. Ge-
lon. part. 3. lib. de vita spirit. lect. 4. corol. 13. dicens
Ex his elicio pro Doctoribus Theologis doctrinam se-
lubrem, ne sint faciles asserere actiones aliquas, aut
omissiones esse peccata mortalia, præsertim sub viti
universalis. Ac deinde: Fit præterea quandoque, ut
per tales assertiones publicas nimis duras, generetur
strictas, præsertim in non certissimis, neque
eruantur homines à luto peccatorum, sed in illud pro-
fundius, quia desperatius immergantur. Subscribit
Gersoni observantissimus ergo ipsum, eundemque
dicens consolatorem animarum S. Antoninus rebus
quæ retuli art. 160. & præsens opportunitas postulavit,
ut repetam. Inter duram, vit. & benignam circa pec-
cepta sententiam benigna est potius, cæcis pariter
interpretatio facienda: Videtur quamplurimè possit

in hunc scopum diligenter, & luculenter collecta apud P. Georg. Gobat. in Clypeo clementium iudicantiumque fori tota ferè prima parte, nempe à f. 3. ad finem usque.

ART. CCXVI. Quod si hæc ita se habent quoad singulas quæque opiniones de licito, & illicito, de peccato, & non peccato, ac præsertim de peccato lethali, & non peccato lethali; quid dicendum erit de opinione decisiva præsentis nostræ controversiæ, complectente sub se totam collectionem opinionum ejusmodi directarum, quarum apud unum Dianam dicuntur referri ad tria millia. Adversarii nostri uno rursus recidunt, ac reprobant omnes in qualibet materia opiniones negantes aliquid esse licitum, seu esse peccatum, aut veniale, aut lethale, & affirmant peccatum, seu veniale, seu lethale juxta subjectam materiam, quotquot, & quoties operantur conformiter ad eandem opiniones negativas peccati, seu venialis, seu lethalis, nec conformantur in opere opinionibus potius affirmativis esse peccatum, seu veniale, seu lethale. Id quod hæc sola mitigant limitationem non admodum miti: Nisi videlicet constiterit opinionem negativam peccati venialis, aut peccati lethalis esse probabiliorē. Unde ex sententia horum auctorum opinio affirmativa peccati, seu venialis, seu lethalis inducit re ipsa obligationem in conscientia sub peccato, seu veniali, seu lethali, prout fuerit opinio directa, tametsi non constet eandem opinionem affirmativam peccati esse probabiliorē, quam oppositam. Sufficit enim, ut isti dicunt, quod non constet opinionem affirmativam peccati esse minus probabilem, quam oppositam. Constat autem id taceret in actu signato circa res controversas, de quibus loquimur, ut potè habentes pro, & contra auctores classici, seu pios, & doctos, quos, & quorum rationes est difficile in vicem librare, atque deducere præponderantiam abque scrupulis, & implicatissimis tricis conscientiarum. Unde non possum non laudare iudicium P. Suar. viri sapientissimi pariter, ac piissimi, tenerissimeque conscientiarum, qui tract. 3. in 2. disp. 12. sect. 5. n. 8. & cum prætulisset conclusionem: Quævisque est opinio probabilis hanc actionem non esse malam, vel prohibitam, vel præceptam, potest aliquid formare conscientiam certam, vel practicam conformem tali opinioni; probat deinde inter alia dicens: Quia effectus intolerabile obligare omnes homines ad conformandam singulas opiniones. Idem ferè habet tom. 5. in 3. p. disp. 40. sectio 3. num. 15.

ART. CCXVII. Sed redeo ad meam ponderationem. Si est periculosum in rebus singulis controversiis affirmare peccatum, ac præsertim peccatum lethale, atque hoc est periculosius, magisq; præcavendum, quam oppositum, cæteris paribus; si propterea sub eadem conditione benigniores opiniones sunt rigidioribus præferendæ; atque oppositum hujus subiacet magnis inconvenientibus in via Dei, & respectu salutis animarum, uti laudatissimi auctores optimè censuerunt. S. hæc, inquam, ita habent in unaquolibet controversia particulari, valde profectò periculosum est, maximeque præcavendum in universali præsentis controversia tenere sententiam affirmativam obligationis, & peccati. Per quam videlicet determinantur, cæteris paribus, ad eandem partem affirmativam obligationis, & peccati, omnes controversiæ particulares de peccato, & non peccato, de peccato lethali, & non lethali. Juxta documentum igitur Gersonis, & D. Antonini, aliorumque modò præmissum cum fundamento immediate ante à nobis prædicto ex D. Bohavent, nostra sententia nega-

Part II.

tiva ejusmodi obligationis, & assertiva usus liciti opinionis ejusvis practicæ verè probabilis tenenda, ac tradenda à Theologis, atque ab omnibus conservanda est potius, quam opposita obligans universaliter sub peccato ad omnes opiniones tutiores, eademque strictiores, præterquam ubi constiterit, & convincenter ostensum fuerit, easdem tutiores esse simul minùs probabiles, quam opiniones contrarias. Nostra, inquam, hæc sententia tenenda, ac conservanda est ratione multò maxima, ut liquet ex specialibus nostris hujus articuli ponderationibus; rejicienda verò, ac deprimenda est sententia opposita de tutiori, ac strictiori; dum non constiterit sententiam istam oppositam habere pro se majora, ac firmiora fundamenta, vel auctoritatis, vel rationis, vel utriusque quam nostram, ex quibus appareat illam esse veram, & istam falsam. Hoc autem usque adeò non apparet ex fundamentis hucusque per Adversarios adinventis, ac promulgatis, ut oppositum appareat abundè ex toto isto opusculo nostro. Ergo dum meliora alia fundamenta non producentur pro parte contraria, nostra potissimum sententia teneri, ac conservari debet, ut potè tutior formaliter, seu minus periculosa ex genere suo, ut patet ex præmissis. Quam in rem addo loco sigilli, quod ab aliis vulgatum jam est. M. Barubade Gallego in resol. moral. in Prologo ad tract. de conse. ubi ex glossa ad Prologum constitutionum sui fulgentissimi Ordinis Prædicatorum text. 1. §. 3. circa illud: Cum Ordo noster specialiter ob prædicationem, & animarum salutem; refert hæc: Declaramus, quod tria sunt præcipue, quæ salutem impediunt animarum. Primum est, &c. Tertium est nimia austeritas in consiliis, & opinionibus. Terrentur enim homines ex hoc in tantum, ut salutem propriam negligant. Quapropter relaxanda est, quantum fieri potest, rigiditas, & auctoritas in consiliis, ac homines benignè tractandi sunt. Quæ salubris, & discretæ admonitio sapientissimorum S. Dominici filiorum urget, vel maxime in præsentia. Quia pars rigida, ac austerior circa præsentem controversiam universalem est fautor omnium rigiditatum, & austeritatum possibilium in inopinabilibus universis, ut per se patet, & ponderatum jam est. Atque hæc de securitate, & periculo quoad opiniones.

Annectitur eadem comparatio periculi in agendo.

ART. CCXVIII. VEnio ad operationes, circa quas est opportuna, & optima animadversio Sylvestri, ver. Confessio, 2. quæst. 2. n. 4. Licet sit tutius, a t, statim confiteri quam disserre; non tamen tutius est tenere, quod sic obligetur. Quia viri timorati haberent maximas occasiones peccandi. Quæ ratio confirmat, quod dicebamus de opinionibus strictis. Verùm circa ipsum statim confiteri, atque in genere circa ipsum operari conformiter ad strictiorem, oportet distinguere de motivo sic operandi, necnon de electione, cuius causa est, & cuius causa non est opinio ipsa strictior. Si quis operetur conformiter ad opinionem strictiorem præcisè, quia prosequutio objecti, quod per eam proponitur amplectendum, confert ad mortificationem passionum, quia eadem est minoris perfectio, & certius placet Deo, placetque magis; proculdubio est tutius hoc modo operari conformiter ad opinionem strictiorem, ut per se patet. Sed nunc opinio strictior, quæ strictior, non est causa electionis, neque

K

hæc